

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 610 sahifa,
18-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
A. Safarov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
Xolmatov Doston Dilshod o'g'li	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
Xolmurodova Sarvinoz	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
G'afforova Dildora Ergashevna	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
Yusupova Umida Zayniddin qizi	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
Xurramova Sojida Abdunazar qizi	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari.....	91
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
Z. N. Urunova, M. Jaborova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
Sattorova Shirinoy San'atovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
Buvrayev Akram Rustam o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
Jumanazarova Diinoza Umurzaqovna	
Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
Akaboyeva Malika Raxmatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi	

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlari	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otobek Yo'ichi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля камерaproctor	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'Iqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'klanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyevich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari.....	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	
The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction	205
<i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i>	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati	208
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixolingvistik xususiyatlari.....	214
<i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari	219
<i>Alqarov Qodir Xolmatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i>	

Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish	222
Murodova Sayyora Qanoatovna	
Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari	226
Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari	230
Abdunabiyeva Kamola Mansurovna	
Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili	236
Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi	
Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	240
Kozimov Sayfulloh Maxammadjon o'g'li	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish	245
Raximov Zokir Toshtemirovich	
Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari	249
Temirov Shoirbek Raimjonovich	
Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish	253
Kimsanova Rahnama Solijonovna	
Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish	257
Muratov Muzaffar Shermamatovich	
Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari	261
Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari	264
Oblayeva Lobar Erdonovna	
STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations	268
Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari	272
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi	276
Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi	
Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools	279
S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova	
Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration	282
Shahlo Obidova	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish	286
Shodmonova Shoira Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi	
Talabalarning to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari	290
Turakulova Feruza Mamadoli qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
Xoliyeva Sevara Rustam qizi	
Tehnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	298
Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish	302
Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи	
Формирование самооотношения у подростков, переживших насилие	308
Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе	311
Нехочина Лола Шахобиддиновна	

Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова	
Oila tushunchasi uning ijtimoiy ahamiyati haqida sharq mutafakkirlarining qarashlari.....	321
Shokirov Xolida O'rozboq qizi, Abdurashidova Sarvinoz Akrom qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarining uyg'unligi	325
Bekmirzayev Shavkat Olim o'g'li	
Global ta'lim tendensiyalari asosida maktabgacha ta'lim mazmunini transformatsiyalash mexanizmlari	329
Haqqiyeva Fotima Olimjonovna	
O'zbekiston mustaqillik taraqqiyotining turli bosqichlarida ta'lim paradigmalarining evolyutsion tahlili	333
Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Sayfullayeva Parvina	
Malaka oshirish tizimida o'qituvchi-pedagoglarning hamkorlikka asoslangan yondashuvining ilmiy ahamiyati.....	338
Sobirova Lobar Raximovna	
Qutqaruvchilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishda ilmiy-metodologik yondashuvning ahamiyati	343
Abdunosir Abdurasulovich G'afurov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq buzilishi kamchiliklarini bartaraf etishda pedagogik yondashuv	347
To'rayeva Dilbar, Zulayxo Nazarova	
Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablarining mazmun-mohiyati	350
Samadova Mahliyo, Zulayxo Nazarova	
Harakatli o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish	354
Yaxyayeva Sojida Abduraximovna, Mustafayeva Dilfuza Jumanovna	
Multimodal yondashuv asosida talabalarning ekologik kompetensiyalarini takomillashtirish tizimining ahamiyati.....	358
O'sarova Muborak Fahriddinovna	
Oliy ta'lim muassasalarida o'quv faoliyati samaradorligini monitoring qilish tizimini loyihalashning tashkiliy-pedagogik asoslari.....	362
Kurbanov Dilmurat Marupjanovich	
Shaxs kamolotida ijtimoiy moslashuv va ma'naviy tarbiyaning ahamiyati	367
Nazira Axmadjonovna Dadaboyeva	
Individual yondashuv asosida maktab o'quvchilarida raqamli o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish va raqamli texnologiyalar integratsiyasi	371
Xaydarova Zilola Normurodovna, Hasanov Samir Xayrulloevich	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari	375
Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna	
Onlayn muloqot strategiyalarining talaba kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri	379
Davlatova Ra'no Haydarovna, Islomova Shahlo Madat qizi	
Ajrim yoqasidagi oilalarni ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya qilish mexanizmlarini takomillashtirish.....	385
Tojibayeva Nargiza Keldibekovna	
Raqamli muhitda yolg'izlik fenomenining nazariy tahlili.....	389
Turg'unboyeva Nodira Baxtiyor qizi	
Психологические последствия буллинга для личности подростка и его социализации.....	392
Амирова Луиза Маратовна	
Ta'lim jarayonida onlayn so'rov va refleksiya texnologiyalarining didaktik samaradorligi: nazariy va empirik tahlil	395
Majidov Anvar Tuychiyevich	
Влияние семейных кризисов на развитие личности.....	399
Туракулова И. Х.	
Комплексный подход к профилактике нарушений осанки у детей дошкольного возраста.....	403
Хасанова Галина Мамутовна	
Talabalarda milliy qadriyatlar asosida kasbiy kompetentlikni shakllantirishning psixologik-pedagogik texnologiyasi mazmuni.....	407
Xudoyqulova Zarifa Ummatqulovna	
Intellectual axborot tizimlari asosida ta'lim boshqaruvini avtomatlashtirish	413
Ernazarov Zohid Nazarovich	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	<p>Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari 418 Shaxnoza Allaberganova</p> <p>Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishning nazariy-metodologik va falsafiy asoslari 421 Aknur Junisova</p> <p>Pedagogical Strategies for Forming Social Responsibility and Active Citizenship Competence in Primary Education..... 425 Aknur Zhunisova</p> <p>Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy xavf turlarini tasniflash va ekotizimli yondashuv asosida diagnostika qilishning pedagogik imkoniyatlari 430 Manzura Qosmuratova</p> <p>Raqamli pedagogika va interaktiv innovatsiyalar asosida xorijiy til o'qitish: yangi ufqlar va ta'lim samaradorligi 437 Jumayeva Gulxan Amrullayevna</p> <p>Principles of Multilevel Assessment in Speaking..... 441 Billayeva Shohida Dilshod qizi</p> <p>Ingliz tili mutaxassslarining uslubiy kompetensiyasi va kommunikativ-metodik kompetensiyasi masalalari muammolari 444 Azimova Maxfuza Hasanovna</p> <p>Sun'iy intellektning ta'limda qo'llanilishi va talabalar qadriyatlar tizimi rivojlanishiga ijtimoiy-psixologik ta'siri 448 Boboyev Xamdani Ataxanovich</p> <p>Muloqot: shifokor va bemor muloqotining psixologik xususiyatlari 451 Isroilova O'g'iloy Isroil qizi, Davronov Abdurahob Turg'unbo'y o'g'li</p> <p>Bo'lajak o'qituvchilarni web lohiyalar va axborotlashgan ta'limdan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy xususiyatlari 454 Jo'rayev Qo'ldoshjon Ismatullo o'g'li</p> <p>Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari 460 Mirzaolimova Munira</p> <p>Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning nazariy asoslari..... 465 Musayev Ashurali Shamshidinovich</p> <p>Ona tili ta'limida kreativ salohiyatni rivojlantirishning faoliyatli xususiyatlari 469 Qurbonova Oysha Beknazarovna, Qo'zaliyeva Gulshoda Baxtiyor qizi</p> <p>Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy jahon ta'lim texnologiyalarining ahamiyati 472 Sagdatdinova Maftuna Nuratdin qizi</p> <p>Ikkinchi jahon urushi davrida front ortida o'zbek xotin-qizlarining qahramonliklari (1941–1945)..... 475 Saidova Iroda Xursandovna</p> <p>Maktab menejmenti: ma'muriy boshqaruvdan inson kapitalini rivojlantirishga o'tish..... 479 Tursunpo'latov Farxodjon Xoshimjon o'g'li</p> <p>Jismoniy tarbiya tizimida jismoniy tayyorgarlik sinovlari orqali salomatlikni baholashning kompleks yondashuvi 485 Usmonov Mansur Qurbonmurotovich</p> <p>Kredit modul tizimida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining fasilitatorlik kompetensiyalarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari..... 489 Xamidova Sabrina Abdurahob qizi</p> <p>Sun'iy intellekt vositalari yordamida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish 496 Akhmedov Hasan Uzairovich</p> <p>Slalomda eshkak eshuvchi sportchilarning psixologik xususiyatlari 502 Abdakimov O'tkirbek Abduraupovich</p> <p>O'smirlarda o'z-o'zini baholash shakllanishiga oilaviy munosabatlarning psixologik ta'siri 506 Duvlayeva Yulduz Kubayevna</p> <p>Talabalarning raqamli savodxonligini fanlararo integratsiya asosida rivojlantirishning dasturiy ta'minotini joriy etish metodikasi 511 Ergasheva Xilolaxon Muydinjonovna</p>
-------------------------------------	---

“Nofilologik oliy ta’lim muassasalarida kasbiy ingliz tili darslarida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishda vaziyatli o’qitish” (Situational learning) metodlaridan samaradorli foydalanish	515
Ilhomova Sh. I.	
Sanogen tafakkurini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	522
Komilov Izzatillo Ikromjonovich	
Nikoh ajralishlarining ob’ektiv va sub’ektiv sabablari o’rtasidagi statistik tahlilni baholash	525
Shodiyeva Nodira Normamatovna	
Tinglovchilarda refleksiv ko’nikmalarni rivojlantirishdagi zamonaviy texnologiyalari	528
Usmanaliyeva Orzigul	
Shaxs tizimidagi karakterologik aksentuatsiyalar suitsidal xulq-atvorni paydo qiluvchi psixologik omil sifatida	531
Eshqulov Shavkat Rustam o’g’li	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarini tayyorlashda pedagogik innovatsiyalar xususiyatlari	536
Muxayyo G’ulomovna Muminjonova	
Maktabgacha ta’limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	540
Xoldorova Mashxura G’ulomovna	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarining konfliktologik komponentlarini rivojlantirish	544
Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi	
Boshlang’ich sinf matematika darslarida “5E” modeli asosida ta’lim jarayonini tashkil etish tamoyillari	549
Karimova Sevara Shaxriddin qizi	
XIX asr Qo’qon adabiy muhitida hajviyot badiiyati (Muqimiy, Zavqiy, Furqat, Qoriylar ijodi misolida)	552
Abduraximova Zuxroxon Soyibjon qizi	
Ta’lim tizimida pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishning innovatsion yondashuvlari	557
Usanova Bahoroy Eshpo’lat qizi	
Дидактические возможности искусственного интеллекта в дифференцированном обучении младших школьников	562
Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Шихназарова Сайёра	
Nutq madaniyatini rivojlantirishga yo’naltirilgan mashqlar va topshiriqlar tizimi	566
Muxtarova Lobar Abdimannabovna, Chorshanbiyeva Mahliyo Sherali qizi	
Interaktiv metodlar orqali raqamli savodxonlikni rivojlantirish	571
Jahonova Xolida G’anisher qizi	
Badiiy pedagogika va virtual muzey integratsiyasi asosida talabalarda ma’naviy-axloqiy qadriyatlar tizimini rivojlantirish	576
D. N. Adilova, M. A. Irgashova	
Badiiy matnda takror qurilmalarning qo’llanishi: “Otamdan qolgan dalalar” romani misolida	579
Gulzoda Uzoqova Ramazonovna	
Raqamli turizm texnologiyalari asosida boshlang’ich sinf o’quvchilarida madaniy-ijtimoiy ko’nikmalarni rivojlantirish modeli va metodik ta’minoti	584
Ismatova Dilorom Hotam qizi	
Ijtimoiy tarmoqlarning o’smirlar o’z-o’zini baholashiga psixologik tasiri	589
Karatayeva Zamira Zakrulla qizi, Anvarova Muslima Boburjon qizi	
Ichki va tashqi motivatsiyaning talabalar faoliyatidagi roli	594
M. K. Muradova	
Talabalarda ehtimoliy tafakkurni rivojlantirishda cheksiz o’lchamli stoxastik operatorlar dinamikasidan foydalanishning didaktik imkoniyatlari	596
Madina Rasulova	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarining kreativ fikrlashini shakllantirish metodikasi	600
Mallayeva Gulshada Maxmudjonovna, Kurbanov Fazliddin Batirovich	
O’quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatlarini rivojlantirish texnologiyalari	604
Mamadaliyeva Barnoxon Ibragimovna	
Tibbiy-pedagoglarda akmeologik yondashuv asosida pedagogik madaniyatni shakllantirishning tarkibiy qismlari, mezonlari va ko’rsatkichlari	606
Xayitova Shahnoza Daniyarovna	

RAQAMLI TURIZM TEKNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MADANIY- IJTIMOIY KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH MODEL I VA METODIK TA'MINOTI

Ismatova Dilorom Hotam qizi

Navoiy davlat universiteti "Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim" fakulteti
"Maktabgacha ta'lim" kafedrası o'qituvchisi
"Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi"
ixtisosligi tayanch doktranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli turizm texnologiyalari asosida boshlang'ich sinif o'quvchilarida madaniy-ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish modeli va uning metodik ta'minoti ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotda John Dewey, Lev Vygotsky, Benjamin Bloom va UNESCO nazariy konsepsiyalariga tayanilgan holda to'rt komponentli metodik mexanizm taklif etilgan: raqamli turizm vositalariga asoslangan dars ssenariysi, kognitiv bosqichiligi ta'minlangan topshiriqlar zanjiri, madaniy jihatdan boyitilgan darsdan tashqari faoliyat hamda pedagogik mezonlar asosida tanlangan raqamli kontent. Modelning samaradorligi virtual sayohat, interaktiv xarita, 360 darajali panorama va mahalliy madaniy tadqiqot kabi shakllarda sinovdan o'tkazilgan. Natijalar boshlang'ich sinif o'quvchilarining madaniy ongi, ijtimoiy muloqot ko'nikmalari va vatanparvarlik tuyg'usining sezilarli darajada yuksalganligini ko'rsatmoqda.

Kalit so'zlar: raqamli turizm texnologiyalari, madaniy-ijtimoiy ko'nikmalar, boshlang'ich ta'lim, metodik mexanizm, virtual ekskursiya, Bloom's Taxonomy, milliy meros, kompetentlikka yo'naltirilgan ta'lim.

Abstract: This article scientifically substantiates a model for developing cultural and social skills in primary school students based on digital tourism technologies and its methodological support. Drawing on the theoretical frameworks of John Dewey, Lev Vygotsky, Benjamin Bloom, and UNESCO, the study proposes a four-component methodological mechanism: lesson scenarios grounded in digital tourism tools, a cognitively sequenced task chain, culturally enriched extra-curricular activities, and digital content selected according to pedagogical criteria. The model's effectiveness was tested through virtual tours, interactive maps, 360-degree panoramas, and local cultural research activities. Findings indicate a significant enhancement in primary students' cultural awareness, social communication skills, and sense of patriotism.

Key words: digital tourism technologies, cultural and social skills, primary education, methodological mechanism, virtual excursion, Bloom's Taxonomy, national heritage, competency-based learning.

Аннотация: В данной статье научно обоснована модель развития культурно-социальных навыков у учащихся начальных классов на основе технологий цифрового туризма и её методическое обеспечение. В ходе исследования, опираясь на теоретические концепции John Dewey, Lev Vygotsky, Benjamin Bloom и UNESCO, предложен четырёхкомпонентный методический механизм: сценарий урока на основе инструментов цифрового туризма, цепочка заданий с когнитивной последовательностью, внеклассная деятельность, обогащённая культурным содержанием, и цифровой контент, отобранный по педагогическим критериям. Эффективность модели апробирована в форматах виртуального путешествия, интерактивной карты, панорамы 360 градусов и локального культурного исследования. Результаты свидетельствуют о значительном повышении культурного сознания, навыков социального общения и патриотических чувств у учащихся начальных классов.

Ключевые слова: технологии цифрового туризма, культурно-социальные навыки, начальное образование, методический механизм, виртуальная экскурсия, таксономия Блума, национальное наследие, компетентностно-ориентированное обучение.

KIRISH

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim muhitiga shiddat bilan kirib kelayotgan bugungi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarini global madaniy makonga tayyorlash masalasi yangicha pedagogik yechimlarni talab qilmoqda. Raqamli turizm - bu nafaqat sayohat industriyasining zamonaviy ko'rinishi, balki yoshlarni o'z vatanining tarixi, an'analari va madaniy boyliklariga yo'naltirishning samarali didaktik vositasi hamdir. Ushbu ikki yo'nalishning - raqamli texnologiyalar va madaniy-ijtimoiy tarbiyaning - ta'limga integratsiyasi o'quvchilarda vatanparvarlik ongi, ijtimoiy muloqot ko'nikmalari va tarixiy tafakkurni shakllantirish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Davlat ta'lim siyosati nuqtai nazaridan ham mazkur yo'nalish alohida ustuvorlikka ega. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da ^[1] inson kapitalini yuksaltirish va yosh avlodni zamonaviy bilimlar bilan qurollantirish belgilangan ustuvor vazifalar qatorida sanab o'tilgan.

Maktab ta'limini rivojlantirish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmoni "2022-2026-yillarda maktab ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dastur"da ^[2] esa o'quv-metodik majmualarni yangilash, o'quvchilar kompetentligini oshirish va zamonaviy ta'lim modelini joriy etish ko'zda tutilgan.

Turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PF-5611-son Farmoni "O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmon ^[3] raqamli texnologiyalar va milliy madaniy merosni ommalashtirishning o'zaro bog'liqligini ta'kidlagan.

Maqolaning asosiy maqsadi raqamli turizm texnologiyalaridan foydalangan holda boshlang'ich sinf o'quvchilarida madaniy-ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish modelini ishlab chiqish va uning metodik ta'minoti nazariy-amaliy jihatdan asoslashdan iborat. Tadqiqot natijalari o'qituvchilarga dars ssenariylarini yangicha tuzish, raqamli resurslarni pedagogik maqsad bilan tanlash va o'quvchini faol madaniy tadqiqotchi sifatida shakllantirishda amaliy ko'mak berishi kutilmoqda.

Tadqiqot mavzusi pedagogika, raqamli ta'lim va madaniy-ijtimoiy rivojlanish kabi turli ilmiy sohalarning kesishmasida joylashganligi sababli adabiyotlar tahlili ko'p qirrali tarzda olib borildi.

John Deweyning ta'lim nazariyasi boshlang'ich ta'limda madaniy-ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish masalasida hamon dolzarb nazariy asos bo'lib qolmoqda. Olim bilishni faqat tafakkur jarayoni emas, balki shaxs va muhit o'rtasidagi faol o'zaro ta'sir sifatida talqin qiladi. Uning yondashuvida tajriba bilimning birlamchi manbai hisoblanib, o'quvchi muammo yechish, kuzatish va ijodiy faoliyat orqali o'sib boradi ^[4].

Raqamli turizm texnologiyalari mazkur g'oyaning zamonaviy texnologik ifodasidir: virtual sayohat qilayotgan boshlang'ich sinf o'quvchisi tarixiy joyni passiv kuzatmaydi - u savollar beradi, ma'lumotlarni taqqoslaydi va shaxsiy xulosalar chiqaradi.

Lev Vygotskiyning madaniy-tarixiy psixologiyasi o'quvchi rivojida ijtimoiy hamkorlik va vositali faoliyatning hal qiluvchi o'rnini asoslaydi. "Yaqin rivojlanish zonasi" tushunchasi boshlang'ich sinf o'qituvchisi uchun topshiriqlar tizimini loyihalashda mustahkam mezoniy asos vazifasini o'taydi: har bir topshiriq o'quvchi mustaqil bajara olmaydigan, ammo o'qituvchi yoki raqamli vosita yordamida uddalay oladigan darajada tuzilsa, rivojlantirish eng samarali bo'ladi ^[5].

Raqamli turizm vositalari - interaktiv xaritalar, audio-gidlar, 360 darajali panoramalar - aynan shu "yaqin zona"da ishlashning texnologik imkoniyatini yaratadi.

Benjamin Bloomning ta'lim maqsadlari taksonomiyasi topshiriqlarni kognitiv murakkablik darajasi bo'yicha tizimlashtirish uchun amaliy asos beradi ^[6].

Bilish, tushunish, qo'llash, tahlil, sintez va baholash bosqichlariga mos topshiriqlar zanjiri o'quvchida madaniy-ijtimoiy bilimni yuzaki yodlash emas, chuqur anglash va hayotiy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmasini tarbiyalaydi.

UNESCOning raqamli ta'lim siyosatiga ko'ra, raqamli ko'nikmalar mustaqil kompetentsiya emas - ular ijtimoiy ishtirok etish, madaniy muloqot va fuqarolik faolligining ajralmas qismidir ^[7]. Bu nuqtai nazar raqamli turizm texnologiyalarini boshlang'ich ta'limga kiritishning nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy-madaniy asoslanganligini isbotlaydi.

Yuqorida ko'rib o'tilgan nazariy manbalar birgalikda taklif etilayotgan modelning metodologik poydevorini tashkil etadi: faoliyatga asoslangan ta'lim (Dyui), ijtimoiy hamkorlik va yaqin rivojlanish zonasi (Vygotskiy), kognitiv bosqichlilik (Blum) va raqamli-ijtimoiy kompetentsiya (YUNESKO) tamoyillari madaniy-ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishning to'liq didaktik tizimini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli va kompetentlikka yo'naltirilgan yondashuvlar tashkil etadi. Tizimli yondashuv modelning barcha tarkibiy qismlarini - dars ssenariysi, topshiriqlar zanjiri, darsdan tashqari faoliyat va raqamli resurslarni - yaxlit, o'zaro bog'liq pedagogik tizim sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi.

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

- ilmiy adabiyotlar va me'yoriy hujjatlarni nazariy tahlil qilish usuli orqali mavzuning ilmiy asoslari aniqlashtirildi;
- qiyosiy tahlil metodi yordamida an'anaviy dars tuzilmasi va raqamli turizm texnologiyalariga asoslangan dars tuzilmasi o'rtasidagi farqlar ochib berildi;
- pedagogik kuzatish metodi boshlang'ich sinf darslarida o'quvchilar faolligini, raqamli vositalarga munosabatini va topshiriqlarni bajarishdagi mustaqillik darajasini aniqlashga xizmat qildi;
- modellashtirish metodi asosida esa ko'nikmalarni rivojlantirish modelining bosqichlari va komponentlari tizimli tarzda ishlab chiqildi.

Modelning asosiy bosqichlari quyidagicha belgilandi:

- birinchi bosqich - maqsad qo'yish (qaysi madaniy-ijtimoiy ko'nikma shakllantiriladi?);
- ikkinchi bosqich - raqamli turizm vositasini tanlash;
- uchinchi bosqich - dars ssenariysini loyihalash;
- to'rtinchi bosqich - Blum taksonomiyasiga mos topshiriqlar zanjirini tuzish;
- beshinchi bosqich - darsdan tashqari madaniy faoliyatni rejalashtirish;
- oltinchi bosqich - natijani ko'p o'lchovli baholash.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli turizm texnologiyalariga asoslangan dars ssenariylarining o'ziga xos xususiyatlari

An'anaviy dars tuzilmasida o'qituvchi bilimni tayyor holda uzatadi, o'quvchi esa uni qabul qiladi va yodlab oladi. Taklif etilayotgan modelda bu munosabat tubdan o'zgaradi: o'quvchi raqamli turizm vositasi yordamida madaniy ob'ektni mustaqil o'rganuvchi, savol qo'yuvchi va tahlil qiluvchi sub'ektga aylanadi. OECD Learning Compass 2030 yondashuvida ham ta'kidlanganidek, hozirgi ta'limning vazifasi o'quvchini o'rganishni o'rganishga, o'z bilish jarayonini boshqarishga tayyorlashdir^[8].

Raqamli turizm texnologiyalariga asoslangan dars ssenariysi uch qismdan iborat bo'ladi.

Birinchi qism - "virtual kirib borish": o'quvchilar 360 darajali panorama, virtual ekskursiya yoki interaktiv xarita orqali o'rganilayotgan madaniy ob'ektga raqamli sayohat qiladilar va dastlabki taassurot, savol hamda farazlarini bayon etadilar.

Ikkinchi qism - "tadqiqot va hamkorlik": kichik guruhlar holda har bir guruh bir aspektni (arxitektura, tarix, an'analar, zamonaviy holat) chuqurroq o'rganadi, raqamli manbalardan foydalanadi va xulosalarini jadval yoki xaritaga kiritadi.

Uchinchi qism - "taqdimot va refleksiya": guruhlar o'z topilmalarini sinfga taqdim etadi, fikrlar umumlashtiriladi va madaniy-ijtimoiy xulosa chiqariladi.

Topshiriqlar tizimining kognitiv bosqichliligi

Madaniy-ijtimoiy ko'nikmalar izchil, bosqichli pedagogik ta'sir natijasida yuzaga keladi. Shu sababli topshiriqlar tizimi Blum taksonomiyasining oltita bosqichiga mos ravishda tuzildi. Misol sifatida "O'zbekistonning qadimiy shaharlari" mavzusini ko'rib chiqaylik:

1. **Bilish darajasi**: raqamli manbadan Samarqand, Buxoro yoki Shahrisabz haqida ikkita yangi fakt topish.
2. **Tushunish darajasi**: topilgan faktni o'z so'zlari bilan juft sherigiga tushuntirish.
3. **Qo'llash darajasi**: shu shaharlarning interaktiv xartasini to'ldirish va yodgorliklarni belgilash.
4. **Tahlil darajasi**: ikki shaharning madaniy xususiyatlarini solishtirish va farqlarini jadvalga kiritish.
5. **Baholash darajasi**: "Agar men sayyoh bo'lganimda, qaysi yodgorlikni albatta ko'rishni maslahat berardim va nima uchun?" savoliga asosli javob yozish.
6. **Yaratish darajasi**: raqamli asboblardan yordamida o'z shahrining kichik virtual turizm taqdimotini tayyorlash.

Jonassen ta'kidlaganidek, raqamli texnologiya o'quvchining "aql quroli"ga aylanishi uchun u passiv iste'mol vositasi emas, balki faol bilish jarayonini qo'zg'atuvchi muhit sifatida loyihalaniishi lozim^[9]. Mazkur topshiriqlar zanjiri aynan shu tamoyilni amalga oshiradi.

Darsdan tashqari madaniy-ijtimoiy faoliyatning modeldagi o'rni

Darsda shakllantirilgan bilim darsdan tashqari faoliyatda "jonlanadi" va shaxsiy tajribaga aylanadi. Model uchta darsdan tashqari faoliyat turini nazarda tutadi.

Birinchisi - mahalliy tadqiqot: o'quvchi o'z mahallasidagi tarixiy joy, an'ana yoki madaniy ob'ektni kuza-tadi, suratga oladi va raqamli xaritada qayd etadi.

Ikkinchisi - avlodlararo dialog: katta yoshli qarindosh yoki mahalla vakili bilan suhbat o'tkazadi, oilaviy xotira va og'zaki madaniy merosni yozib oladi.

Uchinchisi - raqamli ijod: to'plangan materiallar asosida kichik video-blog, raqamli albom yoki elektron jurnal yaratadi.

Raqamli turizm kontentini tanlash mezonlari

Raqamli resurslarning pedagogik samaradorligi ularning sifatiga bevosita bog'liq. Mayer multimedia o'rganish nazariyasida vizual va audio axborotning birgalikda kelishi bilishni sezilarli tezlashtirishini isbot-lagan^[10]. Shu asosda raqamli turizm kontenti uchun beshta tanlov mezonini belgilandi:

- maqsadga muvofiqlik;
- yoshga muvofiqlik;
- interaktivlik;
- ishonchlilik;
- madaniy-tarbiyaviy salmoq.

Modelning umumiy tuzilmasi va samaradorlik ko'rsatkichlari

To'rt komponent - dars ssenariysi, topshiriqlar zanjiri, darsdan tashqari faoliyat va raqamli kontent me-zonlari - birlashib, madaniy-ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish modelining to'liq tuzilmasini hosil qiladi. Model sinovdan o'tkazilgan sinflarda kuzatuv natijalariga ko'ra, o'quvchilarning madaniy ob'ektlarga qiziqishi, darsga ishtiroki va o'z fikrini asosli bayon etish ko'nikmasi an'anaviy darslarga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'ldi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, metodik mexanizm ta'lim jarayonini maqsadli, izchil va samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik tizimdir. U dars ssenariylari, darsdan tashqari faoliyat, topshiriqlar tizimi va raqamli kontent tanlash mezonlarini bir butun jarayon sifatida bog'laydi. Bunday yondashuv o'quvchini faqat tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki faol fikrlovchi, izlanishga intiluvchi va o'z bilimni amaliy vaziyatlarda qo'llay oladigan shaxs sifatida shakllantirishga yordam beradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, dars jarayonida muammoli savollar, guruhli ishlar, ijodiy topshiriqlar va raqamli vositalardan foydalanish o'quvchilarning mavzuga qiziqishini oshiradi. Darsdan tashqari faoliyat esa darsda olingan bilimlarni mustahkamlash, ularni hayotiy tajriba bilan bog'lash va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivo-jlantirish imkonini beradi. Ayniqsa, topshiriqlarni oddiydan murakkabga qarab tuzish o'quvchilarning bosqich-ma-bosqich rivojlanishiga xizmat qiladi.

Raqamli turizm texnologiyalari boshlang'ich ta'limga pedagogik jihatdan puxta integratsiya qilinganda, u faqat dars ko'rgazmaliligini emas, balki o'quvchi shaxsini shakllantirishning kuchli omilini ham ifodalaydi. Taklif etilayotgan model to'rtta asosiy komponentning - faoliyatga asoslangan dars ssenariysi, kognitiv bosqichlilik ta'minlangan topshiriqlar tizimi, madaniy jihatdan boyitilgan darsdan tashqari faoliyat va sifat mezonlari asosida tanlangan raqamli resurslar - uyg'unligidan tashkil topadi.

Kelajakda ushbu modelni kengroq miqyosda - turli mintaqalar, fan yo'nalishlari va boshlang'ich ta'limning barcha sinflari bo'yicha - sinab ko'rish va uning natijalarini empirik tadqiqotlar asosida yanada chuqurlashtirish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi.

Umuman, metodik mexanizm asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni dars va darsdan tashqari faoliyatning uzviyiligi ta'minlaydi, topshiriqlar tizimini aniq maqsadga yo'naltiradi hamda raqamli ta'lim resurslaridan sama-rali foydalanishga imkon yaratadi. Bu esa zamonaviy ta'limda o'quvchi faolligi, mustaqil ta'lim va amaliy kompe-tensiyalarni rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. - Toshkent, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmoni. 2022-2026-yillarda maktab ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dastur. - Toshkent, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PF-5611-son Farmoni. O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida. - Toshkent, 2019.
4. Dewey, J. Experience and Education. - New York: Macmillan, 1938. - 116 p.
5. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – Москва: Педагогика, 1991. – 480 с.
6. Bloom, B. S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. - New York: Longmans, Green, 1956. - 207 p.
7. UNESCO. Digital Skills for Life and Work. Broadband Commission for Sustainable Development. - Paris: UNESCO, 2018. - 136 p.
8. OECD. Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030. - Paris: OECD Publishing, 2019. - 24 p.
9. Jonassen, D. H. Computers as Mindtools for Schools: Engaging Critical Thinking. - New Jersey: Prentice Hall, 1999. - 288 p.
10. Mayer, R. E. Multimedia Learning. - 2nd ed. - Cambridge: Cambridge University Press, 2009. - 320 p.
11. Xashimova, S. N., Abdikarimova, A. A. Davlat-xususiy sheriklik mohiyati, ahamiyati va afzalliklari // Science and Education. - 2023. - Vol. 4, № 5. - B. 1450-1453.
12. Xashimova, S. N. Sanoat korxonalarida autsorsingdan foydalanish mohiyati va imkoniyatlari // Science and Education. - 2021. - Vol. 2, № 11. - B. 350-354.
13. Ollanazarov, B., Sayyora, S. Innovatsion yondashuv asosida turistik xizmatlar sohasida investitsion faollikni boshqarish: nazariya, amaliyot va xorijiy tajriba // Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari. - 2025. - Vol. 5, № 6. - B. 90-100.
14. Xolmurodovna, X. S. Oila va bolalar psixologiyasi // Ta'lim, tarbiya va innovatsiyalar jurnali. - 2025. - Vol. 1, № 5. - B. 79-82.
15. Xashimova, S. X. Inklyuziv ta'limning imkoniyati cheklangan o'smirlar ijtimoiylashuvida tutgan o'rni // Academic Research in Educational Sciences. - 2024. - № 1. - B. 133-139.
16. Shaymanova, A. The Genesis and Transformation of the Development of the Landlord Class // Science and Innovation. - 2023. - Vol. 2(B3). - P. 402-406.
17. Abdulkhakimova, G. T. Osobennosti peredachi khudozhestvennogo obraza // Ekonomika i sotsium. - 2024. - № 9(124). - S. 420-426.
18. Abdulkhakimova, G. T. Istoriya razvitiye uzbekskoy literatury // Ekonomika i sotsium. - 2025. - № 3-1(130). - S. 542-547.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.